

Előzetési feltételek:
helyben házhoz hord-
va vagy vidékre postán
küldve
Egész évre 6 frt — kr
Fél évre 3 frt — kr
Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:
□ centiméterenként 3
kr. Kereskedők és gyá-
rosok külön árkedvez-
ményben részesülnek.
Bélyegdíj 30 kr.

Nyilttér sora 20 kr.

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztői iroda

és
kiadóhivatal:

CIRNER és LINGNER
Főter 38. szám alatt,
hova ugy a lap szelle-
mi részét illető köz-
lemények, mint az
előfizetések és
hirdetések bér-
mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
nak vissza.

Az erdélyi reformátusok harca.

Ezúton Kovács Albert a Buda-
pesti Hírlap 106-ik számában érde-
kesen tárgyalja theológiánk kérdését.

A tárgy fontosságánál fogva cikket
egész terjedelmében közöljük.

Immár köztudomású dolog a hirla-
pokból, — mondja Kovács Albert —
hogy az erdélyi reformátusoknak Ko-
lozsvárra, ápril 11-ére összehívott egy-
házkerületi közgyűlése, rendkívül heves
szóváltások után, már az első órákban
feloszlott, anélkül, hogy az érdemi
tanácskozás sorát csak meg is kezdte
volna.

Ezerszeres tapasztalásból tudom, hogy
ezt a heves erdélyi harcot, melynek
ujabb kitörése csak 36 éves ugyan, de
az eredete közel három százados, csak
az erdélyi ember tudja jól megérteni.
Bele kell születni és nőni az erdélyi
szenvedélyekbe és erkölcsökbe és érteni
kell az erdélyi nyelvet, mert ott a szók
mást jelentenek, mint az Alföldön, hogy
az ember az erdélyi tényeknek rugóját
és célját kevés magyarázat után is föl
tudja fogni, pedig egy rövid hírlapi ér-
tesítés nem enged meg oly terjedelmes
történelmi és jogi fejtegetéseket, amilyen-
ekre itt szükség volna. Mindazáltal
megkísérlem megismertetni a lapok ol-
vasóközönségével ezt a régi erdélyi kér-
dést.

Bethlen Gábor, Erdély dicső feje-
delme, alapította a gyulafehérvári fő-
iskolát és jelentékeny alapítványokkal
látta el részint a saját vagyonából, ré-
szint az államkincstartból. Az iskola és
az alapítvány kormányzását az erdélyi
református egyházra bízta; de bizonyos
kikötések és föltételek mellett, amelye-
ket részint az ország törvényébe iktat-
tatott, részint a saját végrendeletébe
foglalt. A végrendelet szerint „az alapít-
ványt megsonkitni nem szabad, mert
az a Bethlen kollegiumnak hagyaték
minden hasznával együtt örök birtokul“
(Cum prae-allegatis cunctio tuis utilita-
tibus . . . perpetuo possidendis); az
országos törvény (Appr. Const. I R. 10.
Tit. 3. art.) pedig azt rendeli felőle,
hogy a „kollegium keze és nevezete alul
hasznokkal más kézre juttatni nem sza-
bad, mert abban az esetben az összes
donációk a fiskusra (az államra) szál-
lanak és perennali jure többé nem bi-

rathatnak.“ Később, Apafi Mihály ural-
kodása idejében, a főiskola, minden in-
tézetével és minden vagyonával együtt,
áthelyeztetett Gyulafehérvárról Nagy-
Enyedre; de az ország törvénye által,
nem pedig a ref. egyház hatósága által.

Ez adatok, t. i. a végrendeletből és az
országos törvényből vett idézetek és az
egyszeri áthelyezés körülményei, álla-
pitják meg a Bethlen-alapítvány jogi ter-
mészetét. Ezekből kétségtelenül folyak
a következő tételek:

a) hogy az alapítványnak sem a tőkét,
sem a jövedelmét nem szabad megosztani
és annak valamely részét a Bethlen kollé-
giumtól nem szabad elvonni;

b) ha a ref. egyház, mely az alapítványt
kezeli, e rendelkezést megsérté, akkor az
alapítványnak vissza kell szállania az állam-
kincstárra (a fiscusra);

c) az ország törvényhozása valamint egy-
szer áthelyezte az iskolát és alapítványt
Fehérvárról Enyedre, ugy ismét áthelyez-
heti Enyedről akárhová; de a ref. egyház
felsőségének ez a joga nincs meg, mert ez
az országos törvényt a maga körében nem
módosíthatja;

d) de az országos törvényhozás is csak az
egész meg nem osztott alapítványt helyez-
heti át, mert az oszthatatlanság elvét nem-
csak országos törvény mondja ki, hanem a
Bethlen Gábor végrendelete is; már pedig
a végrendeleteket az ország törvényhozó
hatalma is respektálni tartozik;

e) végül ez az egész elrendezés azt mu-
tatja, hogy itt az erdélyi ref. egyház a Beth-
len kollegiumnak és vagyonának csak kor-
mányzója és hasznélvezője, addig, amíg a
megszabott föltételeket teljesíti; de a fő-
tulajdonosa az állam.

Ez a Bethlen kollegium és alapítvány
jogi természeté s egyúttal az erdélyi
harc megértésének is a kulcsa. Mel-
lőzve a régiebb harcokat, szóljunk most
csak az utolsó 36 év történetéről.

A forradalom előtt Erdélyben a re-
formátusoknak négy főiskolája volt s
mindenik mellett papnevelő is állott fenn
egy-egy theologiai tanárral, Enyeden
néhány évig kettővel. Már 48 előtt rá-
jöttek az emberek, hogy papnevelőt egy
tanárral fenntartani nem lehet, s hogy
többet fog érni egy intézet négy tanár-
ral, mint négy egy-egy tanárral. Az egy
intézet helyéül Nagy-Enyedet tervezték;
de a tervezésen túl nem juthattak a be-
állott politikai események miatt.

A forradalom után ismét mindenik
főiskola mellett megnyílt a papnevelő.
kivéve éppen az enyedit, mert ez az

iskola romjaiban hevert, mint az oláh
dulás áldozata. 1855-ben megtörtént a
papnevelők összevonása Kolozsvárra, oly
föltétel alatt, hogy a papnevelő összes
költségeit az enyedi főiskola hordozza,
az intézet nem a kolozsvári, hanem az
enyedi főiskola hatósága alatt álljon,
Enyed címével és pecsétjével éljen, s
csak addig szállásoljon Kolozsváron,
mig az enyedi iskola és tanári lakások
romjaikból fölépülnek; akkor pedig he-
lyeztessék vissza Enyedre.

A szép vagyonu enyedi főiskola egy
évtized alatt kiheverte a forradalom
pusztításait, s már 1858-ban haza köl-
töztette a tanítóképzőjét, mely ideigle-
nesen hasonlóképpen Kolozsváron szál-
lósolt; egy évvel később teljessé lett a
gimnáziuma is, és ekkor haza kérte a
papnevelőjét is. Azonban ekkor azzal a
sajátságos jelenséggel találkozott, hogy
Kolozsvár, a szállásadó gazda, annyira
megszerette a vendégét, hogy többé nem
akarta elbocsátani. A kolozsvári párt
vitatni kezdte, hogy a papnevelő jobb
helyen van Kolozsváron, mint Enyeden,
tehát maradjon ott véglegesen; mind-
azáltal Enyed viselje továbbra is a pap-
nevelő összes költségeit; és hogy az
egyházi főtanácsnak joga is van hozzá,
hogy a Bethlen alapítvány egy részét
Kolozsváron használja. Természetesen
az enyedi párt az ellenkezőt vitatta, s
különösen utalt a Bethlen alapítvány
jogi természetére, amely a megosztást
kizárja, az áthelyezés jogát az ország
törvényhozásának tartja fenn, s a hasz-
nát föltételeinek megsértése esetén a
vagyonot visszaállítja a fiscusra.

Ez a vita egyszerre rendkívül izga-
gottságot szült, amely az erdélyi egy-
ház legalsóbb rétegeibe is lehatolt. Részé
volt az izgatottság fokozásában az Enyed-
hez való ragaszkodásnak, a fiscus bele-
egyeződésétől való félelemnek és a meg-
döbbenésnek amaz elv hirdetésén, hogy
az egyházi főtanácsnak joga van a régi
alapítványok fölött szabadon disponálni.
Ha a Bethlen Gábor alapítványát is,
melyet az országos törvények különö-
sen is biztosítanak, szabad megbontani,
hát akkor mit várhat egy kisebb tes-
tület, amelynek történetesen jobbacská
vagyon van?

1862. őszén a papnevelő mégis haza
költözött Kolozsvárról Enyedre. Az egy-

ház közvéleménye oly hangosan és kitérően nyilatkozott e tárgyban, hogy az egyházi főtanács jónak látta a szándékával föltagyni — különösen a székely papság annyira ingerült volt, hogy körében még titkot sem csinált senki abból, hogy ha a főtanács nem enged, ők külön székely püspökséget fognak alakítani.

Ily tapasztalatok után azt lehetett volna hinni, hogy az egyházi főtanács legalább egy nemzedék életén át nyugodni hagyja a Bethlen kollegiumot, azonban ennek a szegény iskolának, megalapításától fogva e mai napig, soha sem volt egy huzamban egy nemzedék életére terjedő nyugodalma. Már Bethlen István, a Gábor fejedelem öcsese, megrongálta az intézet vagyonát, s azután is minden nemzedék rongált rajta annyit, amennyit csak tudott. Csakis így érthető az, hogy ez az intézet, amely alapításakor vagyonára és terjedelmére nézve Európa legelső főiskoláival egy színvonalon állott, a folytonos gyarapodás helyett folyvást összecsúszott. A most leirt harc után is 12 év múlva, azaz 1874-ben, a kolozsvári párt ismét indítványt tett, hogy a papnevelő helyezessék át Enyedről Kolozsvárra, de a költségeit az enyedi alapítványok viseljék.

Az indítvány most ép oly nagy vihart keltett az egyházban, mint korábban mindig. A 74-iki kerületi gyűlés azt határozta, hogy kérdeztessék meg e tárgyban az egyházmegyék véleménye. Ez meg is történt, s Erdélynek 18 egyházmegyéje közül 14 az áthelyezés ellen, tehát Enyed mellett nyilatkozott; kettő föltétlenül, kettő módosításokkal elfogadta az áthelyezési indítványt.

Az egyházmegyék ily nagy többségével szemben a kolozsvári párt is felhagyott egy időre a kérdésnek egyenes erőszakolásával, hanem kerülő utakra lépett, hogy a célját elérhesse. A kerületi gyűléstől engedélyt eszközölt ki arra, hogy a Kolozsváron fölláttandó második papnevelőre alapokat gyűjthesse. Meg is kezdte a gyűjtést, de másfél évtized alatt sem haladott többre, mint amennyi egy papnevelőnek az egy évi szükséglete; ha egyesek járultak is hozzá adományokkal, de a tömegek nem lelkesültek érte.

Ezek úgy vélekedtek, hogy Enyeden jó papnevelője van az egyházkerületnek, ennek a megélhetését elegendő régi alapítványok biztosítják, s még egyre nincs szükség; ha pedig a hívek áldozatkészségét újabb erőfeszítésre lehetne rávenni, történjék ez inkább az oláhok közt szórványban élő szegény magyar egyházak támogatására, mint egy fölösleges második papnevelőre.

Az 1874-iki kiegyezés után tíz éven át újabb nyílt támadás nem történt a

Bethlen kollegium ellen, csak az aknamunka folyt szakadatlanul. Azonban most tíz éve a hatalmi viszonyok megváltoztak az erdélyi ref. egyházban; Szász Domokos, a kolozsvári párt feje, püspökké választott. Alig foglalta el a hivatalát, első gondja volt, hogy a papnevelő áthelyezésének kérdését ismét napirendre tűzze. Hiában köttetett egyezés tíz év előtt a pártok közt, hogy legyen tehát két papnevelő! Most már a püspök ur a győzelem reményével ujithatta föl ezt az ádáz harcot, amely századokon át annyi keserűséget és romlást okozott az erdélyi maroknyi magyarságnak. A győzelem reményével, mert az erdélyi ref. egyházban valami oly protestánsellenes egyház-szervezet áll fenn, hogy a püspök sokkal, de sokkal nagyobb mértékben ura és parancsnoka a papjainak, mint a róm. kath. egyházban, ahol a kánonjognak szabatos rendelkezései pontosan és félreérthetetlenül megszabják a hatásköröket és a közpapot megvédik a püspöke zsarnok hajlamai ellen. Erdélyben a ref. püspök azt teheti a papjaival, amit akar; pedig a kerületi gyűlésen a kérdéseket a papok szavazata dönti el.

Azonban még eme fehér rabszolgai helyzet mellett is, nyolcz évi puhítás után, most két éve még nem lehetett a papság közt többséget csinálni az enyedi papnevelő elpusztítására s éppen azért két év előtt a küzdő pártok közt, ropant éles viták után, megújított az az egyezés, hogy legyen tehát két papnevelő és az enyedi tanári székek, amelyek az utóbbi évtizedben megürültek, de a kolozsvári párt mesterkedései miatt soha betölthetők nem voltak, töltesse nek be.

A pártok e kölcsönös megállapodása után a közgyűlés egyhangulag elrendelte a pályázatot az enyedi tanszékekre s most egy éve az egyik tanszéket rendes tanárral be is töltötte, háromra pedig ideiglenes tanárok alkalmaztattak. De a három tanszékre is újból kiíratott a pályázat, úgy, hogy a most, április 11-én tartandó közgyűlés a rendes tanárokat megválaszthassa. Szintén a múlt évi közgyűlésen a püspök, szokásos évi jelentésében, következő nyilatkozatot tett: „A kolozsvári theologiai fakultásnak megalapítása a nagyenyedi Bethlen kollegiummal s annak érdekeivel szemben teljességgel nem agresszív jellegű, s akik ezt így fogják fel, tévednek. Ennek . . . bizonyítéka ama concilians előterjesztés, melynek kapcsán a tárgysorozat rendjén a Bethlen kollegiumnak saját akadémiaja fentartási ügyére vonatkozó kérélmé tárgyalásra kerül. (T. i. a tanszékek betöltése.) Kérésem tehát az, . . . ne engedjünk sorainkban réstűtetni a belviszálynak, mely megbénítaná al-

kotó erőnket s a külvilág előtt gyöngeségünk szomorú képét mutatná fel.“ Bánffy Dezső báró, az erdélyi egyházkerület főgondnoka, a pesti zsinaton szintén ismételte, hogy a kolozsvári intézet az enyedivel szemben teljességgel nem agresszív jellegű.

Miután a küzdő pártok egymással ekként kiegyeztek; s miután az egyház hatalmasai részéről a fennebbi nyilatkozatok tettek és azok közokiratba is foglaltattak és miután ezeknek értelmében az egyezés végrehajtása: az enyedi tanszékek betöltése és a még betöltetlenekre a pályázatok kihirdetése és beadása tényleg megtörtént: világos, hogy mi most a nagyenyedi teol. tanárok megválasztására gyűltünk össze Kolozsvárra.

Ezeknek előre bocsátása után könnyebb lesz megérteni azt, hogy mi történt most a kolozsvári gyűlésen?

Bár egyenes észjárású ember előtt elég világos az, hogy az előzmények után csakis az enyedi teol. tanárok megválasztása lehetett a kolozsvári gyűlés feladata: de azért biztosíthatok mindenkit, hogy a kellő erdélyi tapasztalatokkal bíró emberek közt nem volt olyan naiv lélek, aki azt hitte volna, hogy ott most enyedi tanárokat fogunk választani, mert Erdélyben a szók nem azt jelentik, amit a lexikonban.

Ez a föltevésünk alaposnak is bizonyult. Megérkezvén a gyűlés előestéjén Kolozsvárra, jó barátaink mindjárt egy „titkos hivatalos köriratot“ mutattak föl, melyben a püspök titkára a püspök megbízásából fölkéri a párthíveket, hogy jöjjenek be a gyűlésre, mert a püspök a „Bánffy b. főgondnok beleegyezésével egy javaslatot fog a gyűlés elé terjeszteni, melynek értelmében a nagyenyedi teol. akadémia ügye végleges eldöntés alá kerül.“ De fölmutatták a betervezendő javaslatnak is egy nyomtatott hivatalos példányát, a püspök neve aláírásával, amely kimondatni indítványozza, hogy „a lelkészképzés jövőre egyedül a kolozsvári intézetben eszközöltetik, tehát a nagyenyedi intézetnél a tanári állások betöltése szükségtelen s következőleg a tanárválasztás kérdése fölött a gyűlés napirendre tér.“

Mint tapasztalt erdélyiek, ezt előre is így képzeltük. Ebben az indítványban nincs benne, hogy az enyedi jövedelem egy része ezután a kolozsvári papnevelő fentartására fordíttassék; de mint tapasztalt erdélyiek, jól tudjuk, hogy ez a folytatás is következik, annyival is inkább, mert e nélkül a kolozsvári intézet nem tud megélni. Hiszen ez a valódi rugója mindennek!

A gyűlés lefolyásáról már sok részletet ismer az olvasó e lapokból is. Én csak a maga tömör egyszerűségében

adom elő, hogy mi történt. A vihar már a legelső pontnál, a tárgysorozat megállapításánál, kitört a két párt közt. Az igazgatótanács úgy rendezte a tárgysorozatot, hogy előbb a püspök indítványa fölött kelljen határozni s csak azután és ezzel kapcsolatban következék az enyedi tanárválasztás ügye. Megjegyzem, hogy a kolozsvári pártnak egy évtized óta többsége van a gyűlésen minden kérdésben; de az enyedi iskola elpusztítására még soha sem tudott többséget csinálni; most azonban ugy látszott, hogy erre a kérdésre is összehozta a többséget, tehát azt fel is akarta használni. A tárgysorozattal szemben az enyedi párt azt az álláspontot foglalta el, hogy a tanárválasztás kérdése többé nem lehet vita tárgya, mert az a megelőző két gyűlés határozataival és a pártok közt létesült egyezséggel már el van döntve, úgy, hogy most csak végre kell hajtani, sőt a végrehajtás is meg van már kezdve, most csak be kell fejezni. Bethlen Gábor gróf főgondnok és gyűlési elnök is ez utóbbi álláspontra helyezkedett és kijelentette, hogy a tanárválasztás kérdését vita tárgyává tenni nem engedi, mert az már a kölcsönös megegyezés és a mult gyűlés határozata által el van rendelve; tehát most csak végrehajtandó.

Az elnök e kijelentésére a kolozsvári párt oly éktelen lármát csapott, a melyhez képest a véderő-vitanak leghevesebb kitörései is csekélyesek voltak. Az elnök megkísérelte a csendesség helyreállítását, de az általános zivatarban nem tudott szóhoz jutni s ezért tíz percig felfüggesztette az ülést; de ekkor sem tudván szóhoz jutni, felfüggesztette délután 4 óráig. Ebéd után már a kolozsvári párt nemcsak lármázott, hanem szóval inzultálni kezdte az elnököt, mire az kijelentette, hogy a gyűlés nem lévén képes a higgadt tanácskozásra, azt véglegesen feloszlatja.

Hosszu és keserű harcokat zárt le a küzdő pártoknak tavalyi és harmadévi kiegyezése és újabb hosszú és keserű harcokat nyitott meg ez egyezségnek a kolozsvári párt által történt megbontása. Annyival sajnosabb ez, mert az Erdélyben élő csekély számú magyarok, különösen pedig ennek az oláhok közt szórványban élő része, nagy többségében református; tehát itt ismét a nemzeti ügy indul pusztulás elé. Az elnök itt kétségen kívül a törvényes téren állott, midőn egy kétoldaluan kötött egyezséget az egyik pártnak többsége által megváltoztatni nem engedett; s ha a ma élő Bethlen Gábor nem akarta dicső fejedelmi ősnének iskoláját szétrombolni: az is tiszteletre méltó érzelem ő nála.

Hazafias pásztorlevelek.

(—) Örvendetes jelenség, hogy a millennium közeledtével egyenként szólalnak meg a különféle nemzetiségiek hivatott vezetői, a püspökök és metropoliták; kiadott vagy később nyilvánosságra kerülő pásztorleveleikben, több-kevesebb melegséggel ugyan, de elismeréssel szólnak ezredéves ünnepjeinkről.

Szabó János szamosújvári gör. kath. püspök szép, hazafias pásztorlevele után következni fog a görög keletiek érsek-metropolitájának, Román Mironnak, pásztorlevele. Román metropolita még nem adta ki pásztorlevelét ugyan, de a legutóbb Nagy-Szebenben tartott egyházmegyei gyűlést hazafias beszéddel nyitotta meg. A metropolita az ezredév jelentőségét fejtegette a román keleti egyházra s végső eredményképpen kimondotta, hogy „egyházának nincs joga és oka ebben az államban panaszkodni”; kérje inkább Isten áldását egy újabb ezredévre. Lelkére köti hiveinek, hogy „tűntetésekben minden rossz indulattól tartózkodjanak” s óvakodjanak bármilyen meggondolatlan konfliktust előidézni, hanem hallgassanak főpapjaik szavára s csak egyházuk javát tartásuk szem előtt, mert minden rosszakaratú tüntetés csak az egyháznak szolgált kárára.

Az érsek megnyitójának a millenniumra vonatkozó része pedig így hangzik:

„A millennium évében vagyunk. Egy évezred alatt a keleti román orthodox egyház sok mindenféle bajt átélt. De a jobb érzés megőrizte törvényét és nemzetiségét s ez fogja tovább is fenntartani. Nincs okunk rá, hogy a millennium évében szomorúak legyünk. Életrealóságunk sok üldözés közt is bebizonyult s miért ne adnánk hálát az Istennek, hogy erőt adott nekünk egy évezreden át ebben az államban s miért ne kérjük tehát a mindenható áldását egy újabb ezredévre. Egyházunk mindig és minden körülmények közt meg tudta tenni kötelességét maga iránt és az állam iránt. Főpapjaink mindig lelkes román ortodoxok, „de jó hazafiak” is voltak. Tűntetésekben tehát nem vezethet bennünket semmi rossz indulat. S a hívők a körülményekhez és a helyzethez alkalmazkodva, hallgatni fognak főpapjaik szavára. A román ortodoxok őrizkedni fognak attól, hogy okatlan konfliktusokat idézzenek elő, inkább össze fogják gyűjteni minden erkölcsi és fizikai erejüket, hogy egyházuk jólétét továbbra is megőrizzék.”

* * *
Mig Román Miron metropolita pásztorlevelét egész terjedelmében csak később fogjuk olvashatni, addig Pavel Mihály nagyváradi gör. szert. kath. püspök — követve Szabó János példáját — körlevelét már ki is adta; félig-meddig diplomatikus levelének a millenniumunkra vonatkozó része a következőképp szól:

„Jól tudjuk, hogy ez évben lévén a honfoglalásnak 1000-ik évfordulója, intézkedések tettek, hogy ez év folyamán a millenniumi ünnepségek a lehető legnagyobb fénytel tartassanak meg. Több egyéb intézkedések között minket legközelebről érint a hálaadó isteni tisztelet, mely 1896. május 10-ikén fog tartatni, továbbá az iskolai ünnepségek, mely utóbb említett ünnepségek megtartása tekintetében alkalmazkodva a magas püspöki kar határozatához, rendelem, hogy testvériségek a hivatolt intézkedéseknek megfelelőleg két sz. misét szol-

gáljanak, egyiket 1886. évi május 10-ikén, a másikat május 17-ikén, mely utóbbira vonatkozólag rendelem, hogy az összes „tan köteles gyermekek legyenek jelen és áhitattal hallgassák, buzgó imát rebegvén és szent egyházi énekeket énekelvén.” Továbbá, amennyiben a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium az iskolai ünnepségekre vonatkozólag az isteni tiszteleten kívül, melylyel az ünnepség kezdetét veendő, még más meghatározott ünnepies ténykedéseket is előírt, melyek testvériségekkel a kir. tanfelügyelőségek útján fognak közölni — rendelem, hogy azokat is anyagi helyzetük és egyéb körülményeiknek megfelelőleg teljesítsék. Valamint rendelem azt is, hogy ezen millenniumi ünnepségek emlékezetére tartós életű fák, u. m. tölgyek, szilfák stb. ültetessenek, melyek helyett a mi hiveinkre nézve czélszerűbb, ha különböző fajú és tartós életű gyümölcsfák fognak ültetenni.

Levelezés.

Gyulafehérvár, 1896. ápril 17.

Gyulafehérvár sz. kir. város képviselő-testülete folyó év és hó 16-án szép számban megjelent tagokkal rendkívüli közgyűlést tartott, melynek 15 pontban letárgyalt tárgysorozatában különös fontossággal bírnak a következők:

1. A város területén létesítendő villamos világítás tárgyában Körner József helybeli vállalkozóval kötött s a törvényhatósági közgyűlés által folyó év márczius 27-én jóváhagyott szerződés örvendetes tudomásul vétetett s így városunk e nagyszabású lépe a megvalósítás küszöbén áll.

2. A város árvapénztári alapjából 8000 frt alaptőkével létesítendő árvaház építése tárgyában a képviselő-testület által tett intézkedések miniszteri megerősítéséről szóló előterjesztés általános tetszést szült.

3. A város „Majore” nevű részében felépített gyermekmenedékház folyó év május hó 1-én a képviselőtestület részvétele mellett meg fog nyitvatni, egyttal annak felügyelő bizottságába Novák Ferencz kir. tanácsos, polgármester elnöke alatt Roska József, Frölich Gyula, La Borda Kálmán és Jónás Adolf képv. testületi tagok megválasztottak.

4. A millennium megünneplése alkalmából felszínre került részletek rendén a képviselő testület leghatározottabb tanujelét adta hazafias, nemes, áldozatkész gondolkodásának, jellemének; így pl. teljes készséggel szavazott meg a képviselőtestület az Erdélyi Kárpát-Egylet millenniumi képcsoportozat vállalatára 20 frtot, továbbá a városi ipariskola körében rendezendő millenniumi ünnepély költségeire szintén 20 frtot.

De mindezeknél tündöklőbb a hazafiai érzés és áldozatkészség azon fellángolása, égő tüze, melytől a közgyűlés áthatva, az elnök-polgármester előterjesztését az ezredéves ünnepélynek itthon leendő megünnepléséről közlekedéssel elfogadta, sőt kiegészítette. Az előterjesztés szerint a város közönsége 1896. év május hó 9-én és 10-én, valamint június 8-án üli meg itthon ezredéves államiségünk évfordulóját, és pedig 9-én este általános világítás és lobogó diszszel, az összes templomokban egy félórás harangozással, ezután pedig a zenekörjárat után a városház előtt ünnepélyes szónoklat

tartatik. Május 10-én a várbeli róm. kath. templomban a városi tanács, összes hatóságok, egyetek, papság és katonaság részvétele mellett hála isteni tisztelet. Délben ugyanazok bankettje s délután a város kül területén népnepély a város költségén. Junius 8-án ugyanilyen világitás, lobogódisz mellett ünnepélyes felvonulás, isteni tisztelet, bankett stb. Mondanunk sem kell, hogy a nagyszerű ünnepély-rendezés vezetése Novák Ferencz kir. tanácsos. polgármester méltó kezeiben van, ki az ő ujjá teremtett városában bizonyára a magasztos ünnep sikerét eléri.

Levelező.

Verespatak, 1896. ápril 20.

Már régóta készültem, hogy becses lapjokat és lapokat az új rend behozatala óta történt s különösen ezen tárgyat érdeklő tudósítással felkeressem, de a szokásos panasz, hogy sok a dolog s nem igen van időnk tudósításokat írni, engem is mind mostanig gátolt szándékom kiviteleben.

Most megis, hogy tavaszodunk egy kicsit, mit én nem a kalendáriumi napokra értek, (mert azok az idén az egész közönséggel áprilist járatnak s a kályhában még most is vígan kell hogy lobogjon a tűz), hanem arra, hogy irodai foglalkozásunk nem annyira túlterhelő, időt nyervén egy statisztikai beszámolás elkészítésére, bátorodom a verespataki anyakönyvi kerületben az 1895. év október 1-től december 31-ig és 1896. január 1-től ápril 17-ig terjedő időre a házasságkötések, születések és halálozási eseteket a következőket köztudomásra hozni.

Verespatak nagyközségben házasságkötés volt 1895. október 1-től december 31-ig:

Köttetett 6 házasság, melyek közül 5 volt egyenlő és 1 különböző vallásuak között; 4 esetben magyar magyarral, 2 esetben román románnal. Vallás szerint 4 római katolikusok között, 1 gör. keletiek között és 1 vegyes g. keleti és g. kath. között. Családi állapotra nézve 4 eset nőtlen hajadonnal és 2 eset özvegy hajadonnal. Kor szerint 27—19 évvel, 28—20 évvel, 50—29 évvel, 29—23 évvel, 24—23 évvel, 24—27 évvel és 34—19 évvel.

1896. január 1-től április 17-ig:

Köttetett 2 házasság, mindkettő egyenlő vallásuak közt és pedig: róm. kath. és gör. kath. között 43—33 évvel és 25—32 évvel, egy esetben özvegy özvegygyel, egy esetben özvegy nőtlenel.

Kihirdetés alatt két pár áll. Jövőre tömegesebb házasságkötés remélhető, mivel az új rend életbelépte előtt évente átlag 50—60 házasságkötés történt, az új törvényeket pedig gyakorlatilag a nép is jóformán már megismerte.

Születés 1895. október 1-től decz. 31-ig:

Születési esetek száma 44. Ebből fiu 25, leány 19. Nemzetiség szerint: magyar 19, román 24, német 1. Vallás szerint: római kath. 11, unitárius 8, ev. ref. —, ágost. ev. 1, g. kath. 13, g. kel. 11. A szülöttek közül 5-ön haltak el, egy pedig halva született volt.

1896. január 1-től április 17-ig.

Születési esetek száma 39. Ebből fiu 16, leány 23. Nemzetiség szerint: Magyar 19, román 18, szász 1, szerb 1. Vallás szerint: Róm. kath. 11, unitárius 6, ev. ref. 2, ág. evang. 2, g. kath. 11, g. kel. 7. Elhalt összesen 3, s így az összes szülöttek közül életben van 74, ami elég szép szám. De nem ilyen kedvező ám a halálozási statisztika.

1895. október 1-től decz. 31-ig:

Halálozási esetek száma 33. Ebből férfi 19, nő 14. Nemzetiség szerint: 9 magyar, 24 román; vallás szerint: 6 róm. kath., 2 unitárius, 1 ev. ref., 9 g. kath. és 15 g. kel. Kor szerint: 1 hónapon alól 3, 1 éven alól 3, 7 éven alól 1 évesig 13, 7 éven alól összesen (1 halvaszülötellel) 19, 8—15 éves 3, 16—20 éves, 21—30 éves 2, 31—40 éves, 41—50 éves 2, 51—60 éves 1, 61—70 éves 2, 71—80 éves 2, 81—90 éves, 91—100 éves 1 (95 éves.) A halál oka: Tüdőgyulladás és tüdővész 7, torokgyík és difteritisz 7, kanyaró 5, görcsök 4, guta-ütés 1, végkimerülés 3, veleszületett gyengeség 2, vízi-betegség 1, ismeretlen 1, gyermekágyi láz 1.

1896. január 1-től április 17-ig:

Halálozási esetek száma 49. Ebből férfi 22, nő 27. Nemzetiség szerint: magyar 19, román 30. Vallás szerint: róm. kath. 19, g. kath. 16, g. kel. 14, unitárius 0, ev. ref. 0, ág. evang. 0. Kor szerint: 1 hónapon alól 4, 1 éven alól 12, 7 éven alól 1 évesig 10, összesen 7 éven alól 26, 8—15, 16—20 év közt nem volt, 21—30 éves 3, 31—40 éves 1, 41—50 éves 2, 51—60 éves 4, 61—70 éves 11, 71—80 éves 2.

Halál oka: Tüdővész és gyuladás 14, görcsök 7, gutaütés 1, végkimerülés 10, veleszületett gyengeség 4, vízi betegség 3, gyermekágyi 1, gyermek-aszály 1, gyermekek hasmenése 1, szamarhurut 1, elmebaj 1, ismeretlen 5.

Örvendetes jelenség, hogy semminemű járvány nem volt s difteritisz eset egy sem történt. A fentiek tüntetik elő egy fél év adatait. A három anyakönyv egész világos képet nyújt egy község népmozgalmi, nemzeti, vallási fejlődéséről s napról napra írják meg minden egyes város és község fejlődési történetét. Az adatok valók; az új anyakönyvvezetési rendszer bár még sok nehézséggel jár, a külön külön vezetett felekezeti anyakönyvvezetéssel felmerült számos visszaélést és hiányosságot teljesen megszüntetni van hivatva.

Tóth Kálmán,
anya könyvvezető.

Szinészet.

(h.) Szemrehányással végeztük multkori, elismeréssel kezdjük jelenlegi referadánkat. Örömmel konstatáljuk ugyanis, hogy az előadások most már fél 8 órakor veszik kezdetüket, tényleg tehát fél 9 helyett 8-kor kezdődik és ez is egy félórás nyereség a közönség álmának javára.

Szombaton, e hó 18-án láttuk végre a sokat hirdetett „Brigittá“-t, Ferier és Mars operettjét, azaz láttunk egy nagyon vékony meséjű, azonban mulatságos fordulatokban nem szűkölködő, tulpikáns helyzetekkel igenis tarkított, az ezen zsánerben már megszokott képtelenségekből összegyúrt operettet, melynek, amennyiben a még mindig csak ugynevezett „zenekar“ homályosan sejteni engedte, zenéje igen csinos, fülbe-mászó, és láttuk olyan jó előadásban, mely mellett megbocsátottuk, legalább mi férfiak és felnöttek, a darab hibáit és hiányait, melyet különben nagy és intelligens közönség nézett végig.

A darab meséje röviden következő: Egy magát kereskedelmi utazónak kiadott katonatiszt kaucció nélkül, de jogérvényesen felelősül véte egy falusi iskolamester leányát, kivel évente csak pár hetet tölthet az iskolamester házában, a többi időn át neje hite szerint utazáson, tényleg pedig helyőr-

ségén van. Jönek a nagy gyakorlatok és ezredével neje falujában van elhelyezve, ezredese pedig, egy nős, de még élvágyó férfiú, éppen apósa házában van elszálalolva, kinek leányára szemet vet, miközben titokban megjön saját felesége. Ezen elrendezésből fejlődnek ki a fent jelzett mulatságos és pikáns helyzetek, míg a végén természetesen minden jóra fordul, csak az ezredes orra nyulik meg, hivatalos orr nélkül.

Balogh István ugy maszkban, mint játékban kitünően személyesítette Chamoisel iskolamestert, ki elvben gyűlöli ugyan a hadsereget, mi azonban nem gátolja abban, hogy elvei fentartásának folytonos hangoztatása mellett igen jól ne érezze magát a mulatni szerető ezredes és tisztjei kellemes társaságában; pompás játékaival folyton derűlttségben tartotta a közönséget. Deák né V. Gizella játszotta Brigittát, a férje kényeszerült hazugságaival szemben naiv, de miután a szeme felnyílt, furfangos menyecskét. Szép volt, jó volt, kedves volt, jól énekelt, mint mindig, amely jelzők egyike sem alkalmazható a férjét, Bretigny hadnagyot személyesítő Szabóra, kit ha ily nagyobb szerepben látunk, önkénytelenül azon gondolat támad bennünk, miért is nem maradt Szegeden? Miért nem adták ezen elevenséget és könnyedséget igénylő szerepet Gyárfásnak, kiben a fenti kellek megvannak és azonkívül csinos hangjával is tud bánni? Az igaz, hogy ez esetben az ő józúten megjátszott szerepe maradt volna árván, mi szintén kár lett volna, mert Sipos Gizellával kívánatos szerelmes párt képeztek, mint tiszt szolga és szobaleány.

Igen jó volt és jól festett Árkosi a marciális, de szeretkezni és vigadni is vágyó ezredes szerepében, és jó játéka mellett azért is dicséretet érdemel, mert a reá nehezedeo legpikánsabb részletet lehető diszkreccióval játszotta meg.

Vasárnap délutáni előadáson „Petőfi“, életkép, esti előadáson Deréki bohózata „Goldstein Száli“ került színre. A délutáni előadásokkal talán kár is farasztani a személyzetet, mert a pár szölből álló közönség vajmi csekély anyagi hasznot hozhat. Ami Goldstein Száhit illeti, egy nagyon rossz, élvezhetetlen darab, melyet kár volt megírni, még nagyobb kár előadni és legnagyobb kár volt vele a bérloket kizozni.

Hétfőn Fenyő Rózsika, a kolozsvári színház tagja debutirozott a „Nebántsvirág“ czimszerepében. A kisasszony az úde fiatal-ság bájával és az ujdonság ingerével hatott a nagyszámu közönségre. Csinos szin-padi alak, játéka könnyed, mozdulatai otthonosak, hangja kis terjedelmű, de kellemes és a felső registereken csengő, a mélyebb fekvésű hangokat azonban nem tudja kellő érvényre emelni, de hát még fiatal, hangja teljét talán még meg sem kapta, annyit azonban már most jósolhatunk, hogy kellő szorgalom mellett szép jövő előtt állhat.

Igen csinosan és szépen játszotta meg a kétszinű zárdanövendék kedves szerepét és ugy játékaival, mint énekével többször ragadta zajos tetszésnyilvánításokra* a közönséget, mely a második felvonás után négy izben szólította a lámpák elé és azonkívül nyílt jelenetben is többször megtapsolta.

Énekszámai közül legnagyobb hatást keltette az első felvonásban Celestinnel előadott kupletjével, a második felvonásban Jani és Juczi dalával és a harmadik felvonásban a kaszárnyában énekelt indulójával, melyek mindenikét megismételtette a közönség és

melyek közül az első és utolsó leginkább megfelel hanganyagának. Kosztümjei elegánsak, izletesek voltak, különösen fess volt a feszes egyenruhában.

Melto partnerei voltak: Balogh István (Celestin), ki a kétlaki orgonistát tulzástól menten, igen jól alakította és csinosan is énekelt; Szepessy az őrnagy, Német az őrmester szerepében. És a szerelmes vicomte?! Hallgatni arany.

Kedden ugyancsak Fenyő Rózsika felléptével Bokor kedvelt és bájos, bár remnistentiáktól nem ment zenéjü operetteje, a „A kis alamuszi” került színre.

A kisasszony már is szép számú nyedi tisztelői felhasználták ezen utolsó felléptét, hogy tetszésüknek látható kifejezést is adjanak, mi egy szép nehéz rózsaszín szalagos virágosokorban és egy csinos brilliant gyűrűben nyilvánult, melyhez járult az udvarias igazgatóné részéről is egy igen csinos virágkosár.

A vendég fess és kedves Renard vicomte volt és úgy játékaival, mint — valószínű indispozíció folytán némileg fátyolozott — énekével többször vívta ki a nagyszámu közönség tetszését, mely bizonyára kellemesen fog visszaemlékezni a kisasszony két estére terjedő vendégszereplésére, ki különben még csak az élet és pálya küszöbén áll 19 évvel. Énektanulmányait 1893-ban kezdte a kolozsvári zenekonzervatóriumban, azután két évet Rákossy Szidi jó nevű budapesti színiiskolájában töltött és ezen idő alatt énekleckéit Hermann Arankától vette. Nyilvánosan először 1895. május havában szerepelt a budapesti vár- és népszínházban vizsgák alkalmával, első önálló szereplése pedig Keszthelyen volt, hol ugyanazon év december havában Kunhegyi társulatánál 3 hétig vendégszerepelt; iskoláját csak ez év elején végezte, honnan Kolozsvárra nyert szerződést, hol márczius 5-én lépett fel először.

Elmondhatjuk, hogy ezen rövid pályafutás alatt annyira haladott, hogy hivatottsága kétségtelen.

Az előadás különben gondos és összevágó volt. Balogh (Mac Donald) és Deák (Tom) exczelláltak szerepeikben. Árkosiné és Sipos Gizella, Árkosi, Szepessy szintén kivették részüket az est sikeréből.

Vegyes hírek.

— **Helyettesítés.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter dr. Havas Gyula kir. tanfelügyelő szabadság-idejének tartamára a tanfelügyelőség ügyeinek ellátásával dr. Ebergényi Sándor főispáni titkárt bizta meg.

— **Adakozás.** A millenniumi bandérium jelvényeinek beszerzésére folytatólag adakozott Korbuly Bálint Nagy-Enyedről 5 frtot.

— **Gyűlés.** Alsó-Fehérvármegye törvényhatósági bizottságának folyó évi márczius 27-én tartott közgyűléséből a millennium méltó megünneplése előkészítésére kiküldött bizottság, diszgyűlés és millenniumi ünnepek megállapítása végett, folyó hó 23-án d. e. 10 órakor a vármegyeház dísztermében ülést tart.

— **A szegény gyermekeket segítő egyesület** választmánya f. hó 18-án Török Bertalané elnökle és Marizsonné, Cirner Józsefné, Szilágyi Farkasné, dr. Magyar Károlyné, Nagy Gyuláné, Fogarasy Béláné, Kovács Józsefné, Makovicska Ottóné, Dömök Erzsébet, Hajdu Erzsé, br. Bánffy Kazimir, dr. Ebergényi Sándor, Kövér János és Kis

Pál választmányi tagok részvétele mellett ülést tartott. Elnöknő az ülést megnyitván, bejelenti, miszerint Kemény Simon báróné Csombordról és Pogány György nyug. főispán Déváról az egyesületbe alapító, Nagy Lajos rektor-professzor neje pedig pártoló tagul lépett be az egyesületbe, mit a választmány örömmel vesz tudomásul. Kövér János pénztáros a megtartott virágbazár anyagi eredményéről tesz jelentést és előadja, hogy a virágbazár bevételé összesen 983 frt 59 kr volt, kiadása: 383 frt 40 kr. Marad tiszta jövedelem: 600 frt 19 kr. Ezen fényes eredménnyel szemben Dömök Erzsébet választmányi tag szép szavakban méltatja Török Bertalané mint elnöknőnek a virágbazár létesítése körüli páratlan buzgalmit, odaadó tevékenységét és a választmány helyeslése és eljenzése között mond egy az egyesület, mint a szegény gyermekek nevében köszönetet az egyesület derék elnöknőjének, viszont elnök indítványára általános helyeslés közben mondja ki a választmány határozatilag, hogy dr. Boecz Józsefné urnőnek, Hollós István és Kovács László uraknak a virágbazár sikerének előmozdítására tett szives közreműködésükért köszönetet mond és azt jegyzőkönyvileg is megörökíti. Az egyet vagyon-mérlege szerint az egyesületnek jelenleg 2505 frt 32 kr tiszta vagyona van, mely a nagyenyedi kisegítő-pénztárban van gyümölcsözőleg elhelyezve. A választmányi ülés utolsó tárgya volt az első tavaszi majális határ-idejének megállapítása, melynek határnapjaul a választmány pünkösdi másodnapját, május hó 25-ét, tűzte ki.

— **Az alvinczi ateliéből millenniumi képek utban.** Pataky László kiváló festőművész, vármegyénk szülőltje, hatalmas arany millenniumi képével, „A munkácsi vár bevételé”-vel, a napokban teljesen elkészült s Budapestre utnak indította. Akik láthatták e képet, elragadtatással szólnak róla. Kiváló mű-gonddal van kidolgozva különösen a főcsoport, melyben láthatók: Zrínyi Ilona két gyermekével, titkárijával, megílt főembereivel s a zászlóssal. Élettől duzzadó, beszélő alak valamennyi! Mesteri a háttér is. Szeretnék többet szólni még e képről, de tapintatlanságnak tartjuk hivatottabb mű-bírálok előtt. A „debreczeni vásár” is utban van; bizonyára méltó társa lesz az előbbinek, ha teljesen elkészül.

— **Alvinczen** folyó hó 11-én zártkörű tarisznyás táncmulatság volt, melyen számosan voltak jelen a közel fekvő Gyula-Fehérvár és Szász-Sebes városokból is. A fényesen sikerült mulatságnak csak a reggeli órák vetettek véget.

— **Az országos tűzoltó-szövetség** választmánya elhatározta, hogy a millennium alkalmából országos tűzoltó-kongresszust tart és tűzoltó-verseyeket rendez. A király is díjat fog kitűzni. Megfestetik József kir. főherceg arcképét is s ezt augusztus 14-én leleplezik. Az arcképet Vastagh György festi.

— **Az egyenesadók reformja.** A pénzügyminiszter az egyenesadók reformja tárgyában május hó 12-én és a következő napokon a pénzügyminiszteriumban szaktanácskozmányra a miniszter az érdekelt mezőgazdasági és ipari körök képviselőit, valamint közéletünk több kitértőségét hívta meg a czélból, hogy a megtartandó szaktanácskozmányon nyilvánuló nézetek méltatásánál az adóreformot közgazdasági viszonyainknak megfelelőleg mielőbb létesíthesse.

— **Az iskolák rongálása ellen.** A közoktatásügyi miniszter több alkalommal tapasztalta, hogy az állami iskolákban lakó igazgatók és tanítók az épület megóvását illetőleg nagyon kevés gondot fordítanak. A miniszter tehát felhívta a tanfelügyelőket arra, hogy utasítsák az illető igazgatókat és tanítókat, hogy gondosan ügyeljenek az iskolák épületeire, mert a köteles felügyelet elmulasztásából eredő károkat az illetőknek kell majd megtéríteniök. Vajjon a rozoga iskolák összedülése esetén kit fognak felelősségre vonni?

— **Az 1896-iki ezredéves kiállítás igazgatósága,** szem előtt tartván a kiállítás látogatóinak kényelmét, gondoskodott a főbejárók közelében mosdó- és todrász-heiységgel egybekötött ruhatarak felállításáról. E ruhatarak azoknak, kik időről-időre csak egy-egy napra rándulhatnak fel a kiállítás megtekintésére, már a szállodai költségek megtakarítása szempontjából is jó szolgálatot fognak tenni, amennyiben megérkezésük után közvetlen a kiállítás területére siethetnek, hol is mérsékelt díjak mellett helyezhetik el a fölösleges ruhadarabokat és kézi podgyászt. Ily ruhatarak lesznek: I. az Andrássy-uti I. számú főbejárótól jobbra mosdó-helyiséggel összekötve; II. a Király-utcai II. számú főbejárótól balra mosdó- és todrász-helyiséggel összekötve; III. a kiállítás belterületén, a néprajzi kiállítás közelében.

— **Bérletjegyek kiadása a m. kir. államvasutak összes vonalaira.** Folyó évi április 15-től kezdve a m. kir. államvasutak összes s a j á t vonalain (tehát a csupán kezelése alatt álló vasutak kivételével) és a folyó év végéig érvényes bérletjegyek fognak kiadatni. Ezen jegyek árai az I. oszt. 450 frt, II. oszt. 300 frt, III. oszt. 170 frt és ezenkívül 1 frtnyi kiállítási illeték. Ezen bérletjegyek valamennyi személyszállító vonatra, az expressz és luxus vonatokon azonban csak az ez iránt fennálló díjszabás szerinti pótdíj ráfizetése mellett érvényesek. A bérletjegyek a m. kir. államvasutak titkárságában (Budapest, Andrássy-ut 75.) fognak kiadatni, hol ily jegyek már f. év április 10-től kezdve megválthatók, illetve a pénz előleges beküldése mellett megrendelhetők. A bérletjegyek megrendelése alkalmával azon személylátogató jegy nagyságu fényképezett arcképe átszolgáltatandó, kinek részére a bérleti jegy kiállítandó lesz. Irásbeli megrendeléseknél a jegyért járó összeg bérmentve a m. kir. államvasutak budapesti főpénztárához (Budapest, Andrássy-ut 75.) beküldendő azon személy neve és foglalkozása, kinek részére a jegy kívántatik, közlése és annak arcképének csatolása mellett.

— **Esőcsináló ágyu.** Topekában Hazenflug Vilmos ötödfel méter hosszú ágyu elkészítésén fáradozik, hogy azzal a nyáron a termékenyítő, csendes tavaszi esőtől elkezdve a leghatalmasabb orkánig minden alakban és mennyiségben esőt gyártson. E hatalmas ágyuból a kilótt robbanó-golyók 18 mértföldnyi magasságot fognak elérni.

— **Az illatszerek használata** a jelen évszázban rohamosan csökken. Egész Európában alig fogyasztottak el évenként egy millió liternyit. Bezzeg másként volt hajdan, különösen a keleti tartományokban. Dárius perzsakirály utközben is 40 illatszerkészítőt vitt magával, s a római előkelők illatát, Plinius szerint, messziről meg lehetett érezni. Még a középkorban s az újkorban is nagyon el volt terjedve, míg Mária Antoinette példája a használatban deprimálólóg hatott — nem sokáig ugyan, mert Napoleon neje ismét divatba hozta.

Közgazdaság.

Gazdasági tudósítás.

J... pusztá. (Torontál m.)

A őszi vetések állása a tél elmúltával nem mondható kielégítőnek.

A buza egész télen át takaró nélkül volt kitéve a kemény fagynak; s ettől sokat is szenvedett. A nagyobb hidegek elmúltával kapott egy jó esőt, melyet azonban a tartós, hűvös időjárás, sőt néhány dér következtében nem tudott kihasználni.

Az utóbbi hét nagy csapadékkal folyt le, melyre ha szép meleg következne, az ősziek még sokat javulhatnának.

A tavasziak ezen sok eső következtében szépen keltek és jól indultak, különösen zab, árpa, kender, s ugyanez mondható a takarmány-félékről is; répa, here, luczerna stb.

A kukorica munkához erősen készülnek az egész Bánátban, bár ennek hallatlan olcsó ára (helyben 2:80 frt egy hektoliter) a belé vetett reményt még siker esetén is, tetemesen csökkenti.

A gyümölcsfák a fentemlített fagyoktól csak keveset lettek érintve s ugyanez mondható a szőlőről is, melyet már mindenütt kitakartak.

1896. április 18.

(B.)

Mikor a fák virágoznak.

Gyakran akad gyümölcsfánk közt olyan, mely csak úgy fehérlik a sok virágtól és gyümölcs alig mutatkozik rajta, vagy ha mutatkozik is, a legtöbb éretlenül lehull.

Ennek oka legtöbbször a fa szegénysége; nincs elegendő ereje a gyümölcs megtartására. A baj orvossága: a trágya.

Különösen a virágzás idejében, hogy a virágból gyümölcs legyen és mikor már a gyümölcs meggyoró nagyságu, hogy az meg is maradjon, szükséges a gyenge fákat hig trágyával ellátni.

A korona csurgásában két arasznyi széles és mély árkot ásunk, vagy pedig ha árkot nem áshatunk, két arasznyi mély és bő lyukakat csinálunk és azokba vízzel föl-higitott szarvasmarha-trágyából annyit töltünk, amennyit a föld eliszik, azután ismét betemetjük.

A megtermékenyítés céljából az is jó, ha a virágzás alatt eső után vagy csendes időben a fákat napjában egyszer-kétszer meg-rázzuk.

Ha a virágzás alatt fagytól lehet félni a virágokat, reggel, napkelte előtt, hideg vízzel permetezzük meg a virágos fákat. Megtehetjük ezt akár kézi fecskendővel, szőlőpermetező-géppel, akár pedig hosszunyelű meszelővel. Ezzel sok virágot mentünk meg az elfagyástól.

Zádor Gyula.

— **Louis Violla.** A szőlőszetnek nagy halottja van. Meghalt Violla, aki a mezőgazdaság, de különösen a modern szőlőszet körül magának halhatatlan érdemeket szerzett. Halála súlyos veszteség nemcsak Dél-Franziaország szőlőművelésére nézve, melyeknek üdvös ténykedése java részét szentelte, de az egész szőlőművelésre is, mivel az ő kísérleteivel és kutatásaival, irodalmi működésével, válságos időinkben nagyban hozzájárult a fölmerülő kérdések tisztázásához és

a szőlőművelés terén szükségessé vált reformok helyes irányításához.

Piaci árak.

Nagy-Enyed, 1896. április 19.

Buza legjobb	100 kilogramm	7-50
" közepszerű	"	7-
Kétszeres legjobb	"	6-50
" közepszerű	"	6-
Rozs legjobb	"	6-
" közepszerű	"	5-
Zab legjobb	"	5-50
" közepszerű	"	5-
Kukorica (tengeri)	100 kilogramm	5-50
Burgonya	"	2-
Széna legjobb	egy szekér	6-50
Szalma legjobb	"	2-50
Bikkfa 1 köbm. keresztirányú nélkül, 1 m. hosszú	"	3-50
Cserfa 1 " " " " " " " "	"	3-50
Tügyfa 1 " " " " " " " "	"	3-50
Faszén kemény	egy hektoliter	1-80
Marhahús	1 kilogramm	32-36
Sertésbőr	"	40-44
Szalonna	"	64-72
Disznósír	"	-80
Vörshagyma	"	-15
Fokhagyma	"	-20

Csarnok.

Ezer év után.

Irta és elszavalta a Felvidéki Közművelődési Egylet ünnepélyén: Pósa Lajos.

Atila földjén harsog az örömdal

S fölébred rá az Isten ostora;

Árpád koporsóját megzörgeti —

Lehull róla a nagy idők moha.

Kitör sirjából a dicső vezér,

Délczeg fehér lova nagyot nyerit:

Megrázza az őt régi temetőket

S fölkelti mind Árpád vitézeit.

Dobog a föld... robnognak a leventék...

Itt is, ott is száguldozó csapat...

A holdas éj ködös fényű világa

Csillogtatja ezüst ruhájukat.

Le a hegyről ereszkednek alá...

Döbörögnek végig a völgyön át...

S nagy messziről rohan kürtös Lehel,

Hallani már a bűgő kürt szavát.

„Tudjátok-e ősök”, — megszólal Árpád —

A föld alatt mióta álmodunk?

Ezer éve, hogy hullámozó vetést,

Zöld levelet, virágot hajt porunk.

Ezer éve, hogy a Tisza-Duna

Magyarnak termi az izes halat,

Zugó erdő magas Kárpátokon

Sudár fenyőfát, hujdosó vadat.

Milyen erős, milyen hatalmas,

Mily nagy lehet azóta a magyar!

A nemzetek között legelső:

Messze villámló, dörgő zivatar!

S bejárják az ország határait...

Itt is, ott is száguldozó csapat...

A holdas éj ködös fényű világa

Csillogtatja ezüst ruhájukat.

Hegy-oldalon vágatnak fölfele...

Döbörögnek végig a völgyön át...

Kürtös Lehel hős Árpád oldalán,

Ég-föld hangoztatja a kürt szavát.

„Mi ez! Mi ez! — megszólal újra Árpád —

Hát ily kicsiny, ily gyöngye a magyar!

Csak suttogó szellő a völgy ölén,

Nem bérczek ormán dörgő zivatar!

Mily Isten átka verhetett, hazám,

Hogy fiaid még nem mind magyarok!

Ki pengette nyelvünk szent muzsikáját,

Hogy rája minden szív fel nem dobog!

Hej, ezer év, nem voltál tűzkohó!

Hány féle itt a nyelv, az akarat!

Hej, ezer esztendő, te nagy idő,

Eltékoztad önönmagadat!

Kürtös Lehel megáll Árpád előtt,

Mint a vihar, elzúgja hámatát:

„Mért is némitottad el kürtömet?

Mért nem folytathatjuk azt a csatát!”

S búsan robnognak vissza sirjaikba...

Itt is, ott is száguldozó csapat...

A holdas éj ködös fényű világa

Csillogtatja ezüst ruhájukat;

Föl a hegyen s le a hegyről rohannak,

Döbörögnek végig a völgyön át...

Ég-föld hangoztatja kürtös Lehel

Sirva, zokogva bűgő kürt szavát.

... Aludjatok! Uj hajnalt látok én!

Erős karu zászlótartók születnek,

Magyar szív mélyéből göngyölgetik ki

Szent lobogóját a honszerellemnek;

Álljon alá mind, a kinek bölcsőjét

Magyar földön termett fából faragták!

Álljon alá, kinek kenyéradó

Kalászeit honi szellők ringatják!

Magyar dalok lengessék szárnyait!

Magyar érzés ölelje át!

Szeressük egymást mind testvérekül,

Együtt s egyformán a hazát!

S ettőredézve és egymást gyűlölve

Mindnyájan gyöngébbek vagyunk;

Szívünk egy cél felé dobogjon,

Egy célra gondoljon agyunk.

Ha millió meg millió kar

Fonódik egybe szép hazánk körül:

Jöhet a pokol minden öröge,

Megállunk rendületlenül!

Egy csók.

(Magyar Sportlap.)

A magyar arisztokráciában egy idő óta határozottan pangás állott be.

S mert a máról nincs mit mondani a krónikásnak, mesélek majd egy kicsit a tegnapi. Fényes, szín-gazdag lap az a tegnapi és mindig akad egy-egy régi történet, egy-egy érdekes epizód, amelyet jó, ha meg-ösmer az új nemzedék.

Az 1863-ik év a Dies irae éve volt. Egyetlen szem gabona, egyetlen szál takarmány nem termett akkor nagy Magyarországon és a föld nekibusult népe csapatostól verte agyon éhező barmait és elásta nagy hosszú gödrökben az országot mentében.

A pénz se sokat ért, mert a kutyanyelv-bankóért, meg a zsofkaért, — így hívta a nép a papir tizkrajczáróst — nem lehetett kenyeret venni, mert ritka portéka volt az akkor, és napijáró földre se találtak néha. Főúri kastélyokban napestig főztek akkor óriási kondérokban a párolgó levest, osztogatták a cipót és seregestől járult a sápadt, hiéhezett nép a czimeres, kő-oroszlános kapuk elé.

Ebben a rettenetes esztendőben fogamzott meg Csekonicus Jánosné eszében, lelkében az első jótékony bazár eszméje.

Sorakoztak mellé a többi főrangú hölgyek is és csakhamar együtt vott a sok szebbnél szebb ajándék-tárgy, amelyet az arisztokrácia fiatal társai voltak elárusítandók.

— Az inségesek javára!

Ez lett a jelszó és míg a dus aranyat, ezüstöt áldozott, egy egyszerű kis parasztlány egy kosár tojást vitt föl Csekonicushoz:

— Adják el ezt is a téns grófnék, — ugymond — ez összes birtokom, oda adom azoknak, akik nálamnál is szegényebbek!

Ezt a megható jelenetet meg is énekelte az akkori idők egyik divatos poétája, — Hia-

dor — aki a jótékony bazárról irt verset, amelyet szintén a jótékonyági vásáron árultak aztán.

Soha szufoltabb nem volt a Lloyd-terem, mint ekkor és a szebbnél szebb főrangú asszonyok, lányok nyújas mosolylyal, sugárzó tekintettel csalogatták az akkori jeunesse d'orét; a legszebb lányok, asszonyok álltak a sátrak alatt, az akkori szépek szépei: mint Orczy Irma, gróf Gyürky Ábrissné, Vass Emma, Kinsky Irén, Radnóthfay lányok, Sennyeyné és valamennyinél szebb ta'án, az akkori főrangú a világ legszebb asszonya, gróf Zichy Jánosné.

— Ide, ide! — Biztatta a bájos grófné Almássi Pált, vagy mint a társaságban nevezték, Almássi Palit, midőn meglátta a teremben karsu, sugar alakját.

Almássi Pali, a lelkes hazafi, akit mint emigránszt és néhai Teleki László kebelbarrátját, bizonyos aureol is vett körül, ideálja volt minden gavallérságnak, igazi preux chevalier, aki szívében hordta és tetteivel bizonyította a noblesse oblige büszke jelmondatait.

— Ugy sincs itt . . . vagy legalább nem kapom meg azt, amit én akarok! — evődött a szép asszonynyal Almássi Pali, a sátor elé állva.

— Itt minden kapható! — felelte rá Zichyné a megbántott kereskedő rátartiságával.

— Szaván fogom!
— Tessék!

Almássi Pali elmosolyodott s aztán meglehetősen hangosan, úgy, hogy a körülötte állók is meghallhatták, így szólt:

— Nos hát, ha minden kapható, adjon egy csókot.

A grófné arca piros lett a homlokára csapódó vérhullámtól, de aztán daczosan fölvetette fejét.

— Miért ne! Ezer forintért — az inségesek javára!

Almássi szó nélkül tárczájába nyult, kivett onnan egy ujdontat új ropogós ezrest és oda nyújtotta a grófnénak.

Egy pillanat — és elcsattant a csók és utána viharos taps és éljen reszkettette meg a falakat.

— Éljen a legszebb asszony, éljen a legderekabb magyar gavallér! — kiabálta a lelkesült tömeg és a jótékony nemtője könyvébe jegyezte mindörökre Almássi Pál nevét, aki egy szép asszony csókjáért adott ezrestel száz és száz ehezó, keserű könyét törölte le.

Ilyen gavallérok is termettek azon a régi

Magyarországon, mikor nálunk divat volt a zsinóros attilla, a darutollas kalap . . . no meg a jótékony és a hazafiság is.

Irta: D'Artagnan.

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN.

Kiadók: Cirner és Lingner.

Cirner és Lingner könyvnyomdája, Nagy-Enyeden.

Hamisított fekete selyem. Égesünk el egy kis mintát a venni szándékolt selyemből és a hamisítás rögtön kiderül: Mert míg a valódi s jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödördik és csakhamar kialszik, maga után csekély barna hamut hagyván, addig a hamisított selyem (mely zsíros színű szalonnás lesz és könnyen törik) lassan tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól telitett tovább izzanak) és sötét barna hamut hagy maga után, mely valódi selyem módjára soha össze nem pödördik, csak meggörbül. Ha a valódi selyem hamuját összenyomjuk, elporzik, a hamisítványé nem.

— Henneberg G. (es. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben, házhoz szállítva, postabér- és vámmentesen szívesen küld bárkinek is mintákat akár egyes öltönyhöz való, akár egész végeket levő valódi selyem szövetekből. Svájcba ezimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek (5.)

Sz. 2373—895. tkvi.

Árverési hirdetményi kivonat.

A balázsfalvi kir. járásbírósa mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Podóier János gyulafehérvári lakos végrehajthatóan Jaga Károly kiscsergédi lakos végrehajtást szenvedő ellen 100 frt s jár. iranti végrehajtásos ügyében a kiscsergédi 40 sz. tjkvben A + 1. r. 8990 hr. sz. ingatlanára 161 frt, továbbá ugyanazon tjkvben A + 2 - 39. r. 190. 313. 428. 512. 704. 1. 817. 828. 864. 952. 3. 954. 2. 956. 2. 957. 2. 958. 969. 970. 971. 997. 1017. 1030. 1060. 1189. 1242. 1346. 1470. 1487. 1651. 1748. 1787. 1878. 1900. 1901. 1902. 1906. 2039. 2048. 2109. 2293. 2310. 2340. 2341. 2741. 2751 és 2820 hr. sz. alatt foglalt ingatlanoknak végrehajtást szenvedő Jaga Károlyt megillető együtődre 396 frt megállapított kikiáltási árban a végrehajtási árverést elrendelte, s hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az 1896. évi május hó 18-án délelőtt 10 óraker Kiscsergéd községében megrendelt nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is el fognak adni.

Árverezni szándékozók kötelesek az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított óvadéképes értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t.-cz. 170. §. értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. járásbírósa tkvi hivatala.
Balázsfalvan, 1896. jan. 28-án.

Vörös Endre,
tkvi kiadó.

698 1—1

Sz. 296—896. Alsófehér vármegye főispánjától.
főisp.

Pályázati hirdetmény.

A kormányzatomra bizott Alsófehér vármegye központi hivatalánál lemondás folytán egy irnoki állás üresedésbe jövén, ezen 450 frt évi fizetés és 100 frt évi lakbér illetményvel egybekötött állásra ezennel pályázatot hirdetek és felhívom mindazokat, a kik ezen állást elnyerni ohajtják, hogy kellően felszerelt és életkoruk, családi állapotaik, eddigi működésüket feltüntető és az 1883. évi I. t.-cz. 19. §-ban előirt elméleti képzettségüket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényüket hozzáam folyó évi április hó 30-áig bezárólag terjesszék be.

Nagy-Enyed, 1896. évi április hó 9-én.

Zeyk Dániel,
főispán.

691. 3—3.

Kathreiner-féle
KNEIPP-MALÁTA-KÁVÉT

Mindenütt kapható - ½ kiló 25kr.

Mi a
Kathreiner-féle
Kneipp-maláta-kávé?

Valódi egészségi és családi kávé, mely Kathreiner gyártási módja által a kedvelt valódi kávé ízét nyeri. Eltekintve egyéb előnyeitől, már ez okból különbözik ezen maláta-kávé minden más hasonló gyártmánytól.

A Kathreiner-féle kávé a legizletesebb, legegészségesebb és legolcsóbb pótkávé. Természetes tiszta gyártmány egész szemekben, miért is felette előnyösen használható, az örölt s ez okból a vevő közönség által nem ellenőrizhető pótkávéval szemben, melyek hatósági vizsgálatok tanúsága szerint gyakorta idegen anyagokkal hamisítvák.

Eleinte csak harmadrészen, később felében adhatjuk a Kathreiner-kávét a valódi kávéhoz, s így az egészségre megbecsülhetetlen hatása mellett minden háztartásban jelentékeny megtakarítást eszközölhetünk.

A Kathreiner-féle kávét a legelső orvosok ajánlják, s az ugy nyilvános intézetekben, mint családok ezrei körében naponta jónak bizonyul. Sőt magában, azaz valódi kávé hozzáadása nélkül használva, a Kathreiner-féle kávé a legjobb erősítő szer és a legegészségesebb, legkönnyebben megemészthető és egyszersmind a legizletesebb ital.

Lelkiismeretes gazdasszony vagy anya, általában kávéivó, egészsége érdekében perozig se habozzon Kathreiner-féle Kneipp-maláta-kávét használni. Az értéktelen hamisítványokkal szemben, melyekkel ma is csalják a közönséget, a vételnél vigyázni kell a fehér eredeti csomagokon látható névre

Kathreiner!

Vigyázzanak! Saját érdekükben ne engedjék magukat rábeszélni! A valódi „Kathreiner” sohasem szabad más csomagolásban, vagy nyitott árúként eladni.

Girner és Lingner

Jroda: Fötér 38. sz.

Papirzacskó- és Pénztári tömb Gyár, Könyvnyomda

vállalat

Nagy-Enyeden

Telefon-sz. 5. és 6.

Ujdonságok

mindig nagy választékban

Modern berendezése, dús
fölszerelése s jeles mun-
ka-erőinél fogva képes
az erdélyrészi hasonnemű
vállalatokkal versenyezni
ugy az árak, mint a mun-
kák kivitele tekintetében.

öt gyorsajtóval működik

nyomda

Vidéki megrendelések pontosan teljesítetnek.

A „Közérdek”

a megye egyetlen politikai lapja. Egyike a vidék leg-
elterjedtebb lapjainak, s mint ilyen,

hirdetések közlésére

kiválóan alkalmas.

Aki tehát olcsón s biztos sikerrel akar hirdetni,
forduljon bizalommal lapunk kiadóhivatalához.